

12.6.2003

1786/4/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

TAKAVARIKOIDUN ASIAKIRJAN KOPION SÄILYTTÄMINEN

1 KANTELU

A arvostelee 2.7.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelu kirjoituksessa keskusrikospoliisin ja erityisesti rikostarkastaja B:n toimintaa seuraavasti.

3. A pyytää lisäksi tutkimaan, onko rikostarkastaja B toiminut lainvastaisesti, kun tämä on säilyttänyt vuosikautia A:lta kopioitua aineistoa ja kieltäytynyt luovuttamasta sitä A:lle.

3 RATKAISU

3.4 B:n säilyttämät asiakirjakopiot

Asiassa on selvitetty, että rikostarkastaja B on säilyttänyt työhuoneessaan useita mapillisia A:n jutun tutkinnan yhteydessä kertynyttä aineistoa. On ilmeistä, että osa näistä asiakirjoista on ollut A:lta takavarikoidusta aineistosta kopioitua. B on ilmoittanut, että hän on nyttemmin hävittänyt kaiken hänellä olleen A:n asiaan liittyvän asiakirjamateriaalin.

Totean aluksi, että käsitykseni mukaan poliisi voi ottaa takavarikoimistaan asiakirjoista kopioita. Tämä voi usein olla edullista kohteenkin kannalta: hän voi saada esim. liiketoiminnassa tarpeelliset alkuperäiset asiakirjat käyttöönsä. Tässä asiassa on kuitenkin herännyt kysymys siitä, kohdistuuko myös takavarikoiduista asiakirjoista otettuihin kopioihin takavarikko ja koskevatko esimerkiksi takavarikon kumoamista koskevat säännökset kopioita. Vaikka tässä yhteydessä ei ole tarpeen käsitellä tätä aihetta kovin perusteellisesti, totean seuraavan.

Esine (siis myös asiakirja) voidaan takavarikoida jos on syytä olettaa, että 1) se voi olla todisteena rikosasiassa tai 2) on rikoksella joltain viety taikka 3)

tuomioistuim julistaa sen menetettyksi. Näistä perusteista on nyt kysymys 1-kohdasta, kun muissa poliisin tarkoitus on saada haltuunsa nimenomaan alkuperäinen asiakirja. Todistelutarkoituksiin sen sijaan riittää yleensä jäljennös.

Pakkokeinolain (PKL) 4 luvun 2 §:ssä on erityisiä asiakirjan takavarikkoa koskevia säännöksiä, etu päässä eräitä takavarikkokielloita. Jos asiakirja näistä kielloista huolimatta kuitenkin voidaan takavarikoida (ja siis siitä ottaa myös kopio), niin katson, ettei kopio ainakaan aina ole takavarikon kohteena esimerkiksi, että siihen tulisi soveltaa takavarikon purkua koskevia säännöksiä. Perustelen käsitystäni seuraavasti.

Korkeimman oikeuden samaa takavarikkoa koskevissa ratkaisuissa 2001:39 ja 2002:85 (joista ensin mainittuun A:kin vetoaa) oli kysymys erityislaatuudesta tapauksesta, jossa takavarikko kohdistui tietokoneen kovalevyllä olleisiin useisiin asiakirjoihin. Tuossa tapauksessa oli kysymys nimenomaan takavarikkokiellon alaisen asiakirjojen kopioista. Kovalevy oli teknisistä syistä jouduttu kopioimaan kokonaisuudessaan, jolloin kopiolle tallentui myös tiedostoja, jotka eivät olleet todisteita ko. rikosasiassa. Korkeimman oikeuden tuomion perusteluja ei käsitykseni mukaan voida tulkita sellaisenaan soveltuvaksi minkä tahansa takavarikoidun asiakirjan kopioon. Sen sijaan mikäli on takavarikoitu myöhemmin takavarikkokiellon alaiseksi todettuja asiakirjoja ja takavarikko tämän vuoksi kumotaan, on mielestäni perusteltua tulkita lakia niin, ettei poliisi voi säilyttää niistä myöskään kopioita. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole viitteitä siitä, että olisi kopioitu takavarikkokiellon alaisia asiakirjoja.

Jos takavarikoidulla asiakirjalla voidaan olettaa olevan merkitystä (todisteena) asiassa, se – tai oikeammin sen kopio – liitetään esitutkinta lain 40 §:n mukaisesti esitutkintapöytäkirjaan, jonka mukaan se säilytetään. Näihin kopioihin ei oikeuskäytännössä ole katsottu kohdistuvan takavarikkoa, josta tuomioistuim syyteasian ratkaistessaan päättäisi PKL 4 luvun 15 §:n mukaisesti. Totean myös, että näiden kopioiden tietosisällön osalta tulevat luonnollisesti sovellettaviksi salassapitoa koskevat säännökset. Edellä lausutun perusteella A:n arvostelemassa menettelyssä jää arvioitavaksi se, onko B käsitellyt lainmukaisesti aineistoa, jota ei ole liitetty esitutkintapöytäkirjaan.

B näyttää menettelleen asiassa keskusrikospoliisin tutkinta-asiakirjojen kirjaamisesta ja käsittelystä antaman ohjeen mukaisesti. Ohjeessa todetaan mm., että "esitutkintapöytäkirjan yhteyteen ei arkistoida tutkijan omia muistiinpanoja tai sellaista tutkinta-aineistoa, jota ei ole syytä säilyttää / arkistoida pitempään. Tällaisen arkiston tutkija säilyttää / hävittää omana arkistonaan".

Totean myös, että tällaiset asiakirjat ovat samojen salassapito- ja vaitiolosäännösten alaisia kuin muutkin viranomaisen hallussa olevat asiakirjat. Hyvän tiedonhallintatavan (ks. laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 18 §) kannalta voi kuitenkin olla ongelmallista, mikäli tämäntyyppiset virkamiesten omat arkistot ovat laajoja ja varsinkin jos niitä säilytetään muualla kuin virkapaikalla. Tällainen menettely voi olla omiaan

lisäämään riskiä mm. siitä, että asiakirjoja joutuu asiaankuulumattomien henkilöiden käsiin. Tässä tapauksessa tällaisesta ei kuitenkaan ole viitteitä ja B kertoo säilyttäneensä kopioita virkahuoneessaan. Totean myös, että hän on ilmoittanut hävittäneensä kaikki A:n juttuun liittyvät asiakirjakopiot.

Asiassa ei nähdäkseni ole tullut esiin perustetta, jonka nojalla B:n voitaisiin tältä osin katsoa menetelleen lainvastaisesti.

- - -

3.6
Lopputulos

Edellä esitetyn perusteella kantelu ei ole antanut minulle aihetta toimenpiteisiin.

- - -